Sosiaali- ja terveysministeriö

HE 181/2026 vp- Vastinekuuleminen

Maija Iles
Hallitusneuvos
22.10.2026

Kunnan hyte-järjestämistehtävän viranomaisvalvonta (1§)

- Esitys saa lausunnoissa pääosin kannatusta siltä osin, kun on kyse 1 §:ään esitetystä muutoksesta koskien kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen järjestämistehtävän viranomaisvalvontaa. Osa lausunnonantajista tuo kuitenkin esille tarpeen määritellä tarkemmin, miltä osin valvontaa sovelletaan hyte-järjestämistehtävään. Eräiden lausunnonantajien mukaan rajanveto voi olla haastavaa.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö ei kannata viranomaisvalvonnan laajentamista hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen kunnassa. Opetus- ja kulttuuriministeriö korostaa, että mikäli viranomaisvalvonta koskisi kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, olisi kunnan eri toimialojen erityislainsäädäntö alisteinen sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännölle. Myöskään Kuntaliiton mukaan ns. hyte ei ole kriittinen toiminto asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulmasta eikä siihen liittyen valvonnalle olisi erityistä tarvetta
- Lupa- ja valvontavirasto esittää, ettei kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) valvontaa tulisi säätää sen tehtäväksi ilman erillistä lisärahoitusta. Mikäli kunnille ei säädetä omavalvontavelvoitetta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen järjestämistehtävän osalta, niiden viranomaisvalvonta voi myös edellyttää hyvinvointialueiden valvontaa enemmän resursointia itse toiminnan valvontaan. Jos kuntien valvontatehtävä kuitenkin osoitetaan Lupa- ja valvontavirastolle, tulisi sen näkemyksen mukaan kunnat määritellä valvontalaissa palvelunjärjestäjiksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvien tehtäviensä osalta ja niihin tulee soveltaa omavalvontaa koskevia säännöksiä soveltuvin osin. Tällä hetkellä valvontalain mukainen viranomaisvalvonta on lähtökohtaisesti omavalvonnan toteutumisen valvontaa, ja valvonnan kaksiportaisuus (omavalvonta ja viranomaisvalvonta) on keskeistä koko sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmän kannalta.
  - STM ei katso tarpeelliseksi muuttaa esitystä tältä osin. Ministeriön käsityksen mukaan kunnan hyte-järjestämistehtävän valvonnassa olisi suppeimmillaan kyse niin sanotusta reaktiivisesta valvonnasta, jossa valvontaviranomainen käsittelisi sille tulleita kunnan järjestämistehtävän hoitamista koskevia kanteluita tai muita ilmoituksia järjestämistehtävän hoitamisessa havaituista epäkohdista. Lisäksi aiemmin aluehallintovirastojen kerrotaan lähettäneen kunnille vuotuisen eri järjestämislain 6 §:ssä mainittuun teemaan liittyvän kyselyn.
  - Valvontalain tarkoituksena on varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilasturvallisuus ja laadultaan hyvät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Myös valvontalain sisältämä omavalvonnan sääntely kytkeytyy keskeisesti asiakas- ja potilasturvallisuuden turvaamiseen. Kunnan hyte-järjestämistehtävässä on asiakas- ja potilasturvallisuuden näkökulmasta siinä määrin vähäriskisestä toiminnasta, ettei omavalvontavelvoitteita ole katsottu perustelluksi ulottaa sellaisenaan kuntiin hyte-järjestämisvastuullisina.

5 § 3 ja 4 momentti: Väliaikaisen sääntelyn jatko

- Saa kannatusta valtaosassa asiaan kantaa ottaneista lausunnoissa. Lausunnoissa viitataan kuitenkin väliaikaisen sääntelyn riskeihin ja peräänkuulutetaan valvontaviranomaisen riittävää resursointia sekä pidemmällä aikavälillä pysyvämpää ratkaisua.
- Eduskunnan apulaisoikeusasiamies pitää väliaikaisen sääntelyn jatkamiselle ehdotettua neljän vuoden aikaa hyvin pitkänä ja katsoo, että sääntelyä tulisi jatkaa ainoastaan siihen saakka, kunnes rekisteröintimenettely on vakiintunut ja toimii riittävän nopeasti.
- Lääkäriliitto, Hammaslääkäriliitto ja Suomen Yrittäjät kannattavat väliaikaisen sääntelyn jatkoa mutta katsovat, että sääntelystä tulisi tehdä pysyvä ja sen soveltamisalaa tulisi laajentaa muihinkin pienyrittäjiin tai mikroyrityksiin. Kuntoutusyrittäjät ry esittää, että ehdotettu 5 §:n 4 momentti poistettaisiin, jotta toiminnan aloittaminen väliaikaisen sääntelyn nojalla olisi mahdollista myös lasten kanssa työskenteleville.
  - STM toteaa, että tavoitteena on lyhentää käsittelyaikoja edelleen. Elokuussa mediaaniaika on ollut noin 10 viikkoa, mutta suuressa osassa päätökset on pystytty antamaan nopeammin. Käsittelyaikoihin vaikuttaa myös se, koska ja millä tavoin julkiset palveluntuottajat rekisteröidään. Väliaikaisen sääntelyn voimassaoloaikana on tarkoitus seurata ja arvioida edelleen väliaikaisen sääntelyn toimivuutta ja vaikutuksia sekä mahdollisuuksia lain pysyvämmille muutoksille. Muutostarpeita on tarkoitus arvioida myös laajemmin suhteessa julkisten palveluntuottajien rekisteröintiin. Muutostarpeita voi myös johtua tavoitteesta muodostaa Soterista niin sanottu master-rekisteri, johon voitaisiin kerätä keskitetysti ja kerralla kaikista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajista tarvittavat perustiedot niin, että kyseisiä tietoja voitaisiin luovuttaa teknisten raja pintojen kautta tietoja tarvitseville muille viranomaisille ja että näin samoja tietoja ei tarvitsisi uudelleen pyytää. Valmisteluun on varattava riittävästi aikaa, jotta valmistelu voidaan tehdä perusteellisesti.
  - Väliaikaisen sääntelyn soveltaminen aiheutti erityisesti alussa lisätyötä valvontaviranomaisissa. Poikkeusmenettelyä on kehitetty ja sen soveltamisen voidaan katsoa jokseenkin vakiintuneen. Muutokset menettelyyn voisivat aiheuttaa jälleen valvontaviranomaisille lisätyötä, joka voi vaikuttaa myös muun rekisteröintimenettelyn sujuvuuteen. Ministeriö katsoo edellä mainituista syistä olevan perusteltua jatkaa väliaikaista sääntelyä muuttumattomana. On myös otettava huomioon, että väliaikaisen sääntelyn soveltamisalaan kuuluvat palveluntuottajat muodostavat edelleen merkittävän osan vireillä olevista hakemuksista.

Sijoitushyvinvointialueen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus lasten sijaishuollon valvonnassa (24 §:n 3)

- Usea lausunnonantaja kannattaa sijoitushyvinvointialueen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuden täsmentämistä sijaishuollon valvonnassa. Samalla korostetaan, että sääntelyn tulee olla riittävän täsmällistä ja eri toimijoiden vastuiden selkeästi määriteltyjä sekä peräänkuulutetaan valvonnan yhteensovittamista.
- Lupa- ja valvontavirasto (LVV) ei pidä ehdotettua 24 §:n 3 momenttia kannatettavana ja esittää sen poistamista. LVV:n mukaan laajan palvelun järjestämisestä riippumattoman valvontavastuun säätäminen lastensuojelun osalta sille hyvinvointialueelle, jonka alueella yksikkö sijaitsee, ei ole perusteltua, kun siitä ei säädetä minkään muunkaan palvelualan tai haavoittuvassa asemassa olevan asiakasryhmän osalta. Vaikka valvontavelvoite sijoitushyvinvointialueella tälläkin hetkellä on, laajentaisi nyt ehdotettu sääntely sitä tosiasiallisesti toimivaltuuksien lisääntymisen myötä. Sijoitushyvinvointialueen valvontavelvoite on LVV:n mukaan omiaan hämärtämään järjestämisvastuuseen liittyvää omavalvontavelvoitetta, jota on korostettu sote-järjestämislain säätämisestä lähtien ja jonka varaan valvontaa on hyvinvointialueilla kehitetty.
  - STM toteaa, että esityksen tarkoituksena ei ole muuttaa millään tavoin voimassa olevan lain ja hallituksen esityksessä HE 182/2026 vp esitetyn sääntelyn mukaista tehtävänjakoa sijoittaja- ja sijoitushyvinvointialueen välillä. Sijoittaja- ja sijoitushyvinvointialueen valvontatehtävistä ehdotetaan säädettäväksi voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti HE:ssä 182/2026 vp. Lastensuojelulakiin ehdotettujen valvontasäännösten selkiyttäminen tulisikin arvioida ensisijaisesti osana kyseisen hallituksen esityksen käsittelyä. Tarkoitus on vahvistaa sijoituspaikkakohtaista valvontaa säätämällä sijoitushyvinvointialueelle kuuluvan tehtävän hoitamiseksi tarvittavasta tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta. Kysymys on sijoitushyvinvointialueella jo olemassa olevasta tehtävästä, joka täydentää sijoittajahyvinvointialueen ensisijaista valvontatehtävää. Lastensuojelulaissa on tältä osin erityissääntelyä valvonnasta.
  - Ministeriön näkemyksen mukaan hallituksen esityksessä HE 182/2026 vp esitettyä lastensuojelulain 70 §:ää voitaisiin kuitenkin selkeyttää siten, että pykälän 2 momentissa säädettyä sijoituspaikkakohtaisen valvonnan sisältöä täsmennettäisiin. Lisäksi pykälässä voitaisiin säätää erikseen tehtävässä tarvittavista tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksista. Tällöin valvontalain 24 §:ään ehdotetulle 3 momentille ei olisi tarvetta lastensuojelun sijaishuollon valvonnan osalta. Ehdotettu selkiyttäisi sijoittajahyvinvointialueen ja sijoitushyvinvointialueen tehtäviä ja vastuita. Ministeriön esittämät muutokset tältä osin ovat vastineen liitteessä.

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus (47 a §)

- Useassa lausunnossa kannatetaan ehdotusta Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen tehtävien ja rahoituksen vakiinnuttamisesta. Lausunnoissa korostetaan tältä osin tarvetta riittävälle ja pysyvälle rahoitukselle. Lausunnoissa korostetaan myös tarvetta muun muassa selkeille tehtäville ja työnjaolle suhteessa muihin toimijoihin ja viranomaisiin kuten Lupa- ja valvontavirastoon, sekä selkeälle ohjaukselle päällekkäisten tehtävien ja myös päällekkäisten tiedonkeruiden ja raportointivelvoitteiden välttämiseksi.
- THL toteaa lausunnossaan, että asiakas- ja potilasturvallisuuden edistäminen on olennainen osa sosiaali- ja terveydenhuoltoa kytkeytyen tiiviisti sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden toiminnan seurantaan, arviointiin ja kehittämiseen kansallisesti sekä kansalliseen sosiaali- ja terveydenhuollon laaja-alaiseen tietopohjaan. THL:n näkemyksen mukaan esityksessä valittu organisatorinen ratkaisu sijoittaa toiminta alueelliselle toimijalle ei optimaalisesti tue edellä kuvattua kansallista tavoitetta vaan voi jopa eriyttää asiakas- ja potilasturvallisuuteen liittyvää toimintaa sosiaali- ja terveydenhuollon muista toiminnoista. THL toteaa esittäneensä aiemmin tehtävän sijoittamista kansalliselle toimijalle, esimerkiksi LVV:lle.
    - STM ei pidä tarpeellisena muuttaa esitystä lausuntopalautteen johdosta. Keskuksen asiantuntijatehtävässä olisi kyse eri tahojen toimenpiteiden *yhteensovittamisen tuesta* ja niiden toteuttamiseksi tarpeellisesta *asiantuntijatiedosta ja -tuesta* sekä toimenpiteiden yhtenäistä tilannekuvan muodostamista tukevasta *seurannasta ja arvioinnista*. Sellaisenaan keskuksen nykyiset ja sille esityksessä ehdotetut tehtävät eroavat LVV:n monialaisista sosiaali- ja terveydenhuollon lupahallintoon, valvontaan ja ohjaukseen liittyvistä viranomaistehtävistä. Pohjanmaan hyvinvointialue vastaisi jatkossakin myös ns. keskittämisasetuksen (582/2017) mukaisesta hyvinvointialueiden asiakas- ja potilasturvallisuuden kehittämisen ja suunnittelun kansallisesta yhteensovittamisesta. Vaikka tehtäväkokonaisuudet olisivat toisistaan erillisiä, tuottaisi niiden hoitaminen samassa organisaatiossa merkittäviä synergiaetuja, jotka liittyvät muun muassa sote-alan asiakas- ja potilasturvallisuustyön käytännön tuntemukseen.
    - Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen tehtävä asiakas- ja potilasturvallisuuden asiantuntijaviranomaisena on nykytilassa määräaikainen ja valtionapuperusteinen tehtäväkokonaisuus, joka on muodostunut vuosittain erikseen päätetystä työstä. Keskuksen aseman ja rahoituksen vakinaistaminen mahdollistaisi keskuksen osaamisen kartuttamisen ja kehittämisen lisäksi myös toiminnan pitkäjänteisemmän ja strategisen kehittämisen ja ohjauksen. Ohjauksen osalta on otettava huomioon, että sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa omalla toimialallaan myös Lupa- ja valvontaviraston toimintaa. Ministeriön eri toimijoiden yhtenäisellä ohjauksella voidaan osaltaan varmistaa, etteivät eri toimijat tee päällekkäistä tai keskenään ristiriitaista työtä.

Julkisten palveluntuottajien siirtymäajan jatkaminen (52 ja 56 §)

- Julkisten palveluntuottajien rekisteröintivelvollisuutta koskevan siirtymäajan jatkaminen saa lausunnonantajien keskuudessa sekä kannatusta (Hyvil, LVV, Pohjanmaan hyvinvointialue, HUS-yhtymä, Keski-Suomen hyvinvointialue, KT, Pirkanmaan hyvinvointialue, Super) että vastustusta (Lääkäripalveluyritykset, Lääkäriliitto, Suomen Yrittäjät, Soste, Hali ry).
- THL esittää julkisten palveluntuottajien rekisteröinnin vaiheistusta, minkä ensimmäisessä vaiheessa olisi keskeistä saada julkiset lastensuojelun laitospalvelut palveluyksiköittäin rekisteröityä. Tätä varten lastensuojelulaitoksilta tarvittaisiin THL:n mukaan minimitietosisältöjä laajemmat tiedot. Myös Hali ry, Lääkäripalveluyritykset ja Suomen Yrittävät esittävät julkisten palveluntuottajien rekisteröinnin vaiheistamista tai siirtymäajan lyhentämistä.
- Eduskunnan apulaisoikeusasiamies toteaa pitävänsä julkisten palveluntuottajien rekisteröinnin voimaantulon myöhentämistä neljällä vuodella huomattavan pitkänä. Apulaisoikeusasiamiehen mukaan valvontalaissa säädetty valvonta ja siihen kuuluva rekisteröintimenettely muodostaa kokonaisuuden, joka on arvioitu perusteellisesti valvontalakia säädettäessä.
  - ➢ STM tunnistaa tarpeen vahvistaa tietopohjaa lasten sijaishuoltopaikoista. Julkisten palveluntuottajien rekisteröinti pelkästään voimassa olevan sääntelyn sekä Lupa- ja valvontaviraston nykyisillä niukkenevilla voimavaroilla on yksityisten palveluntuottajien rekisteröintimenettelyn sujuvuuden näkökulmasta riski.
  - ➢ STM:n näkemyksen mukaan julkisten palveluntuottajien rekisteröintivelvollisuuden siirtymäajan jatkaminen on välttämätön rekisterin uudelleen ruuhkautumisen ehkäisemiseksi ja kunnes rekisteröintimenettelyssä on saavutettu 4 viikon käsittelyajat. Siirtymäajan jatkaminen kytkeytyy myös tarpeeseen arvioida lain muutostarpeita julkisten palveluntuottajien rekisteröinnin sujuvuuden varmistamiseksi* sekä tavoitteeseen luoda Soterista sote-organisaatioiden ns. master-rekisteri. Tavoitteen saavuttamiseksi on tarpeen arvioida eri rekisterien sisältämien tietojen yhdenmukaisuutta, mikä palvelee osaltaan tietojen siirrettävyyttä. Tietojen kustannustehokas siirtäminen edellyttää alustavan arvion mukaan myös teknisten rajapintojen luomista. Mahdolliset muutokset valvontalakiin on perusteltua tehdä ennen kuin julkiset palveluntuottajat ja niiden organisaatiorakenteet tallennetaan Soteriin. Työhön on varattava riittävän pitkä aika, jotta voidaan välttyä uusilta lainmuutoksilta.

*Hyvinvointialueiden toiminta on vuosien 2023-2026 aikana organisoitu olennaisesti eri tavalla, kuin valvontalakia säädettäessä ennen sote- uudistusta kyettiin ennakoimaan. Valvontalaki rakentuu yksityiselle sektorille tyypilliseen tuotannon organisointiin.

Muu palaute

- Useat lausunnonantajat viittaavat aiemmissa valvontalain arviointia sekä hallituksen esitysluonnosta koskevissa lausunnoissaan esille tuomiin lain kehittämistarpeisiin ja pitävät tärkeänä, että lain kehittämistä jatketaan. Tältä osin lausunnonantajat toistavat lausunnoissaan lukuisia keskeisinä pitämiään lain kehittämistarpeita.
  - Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että esityksen tarkoituksena ei ole lain uudistaminen laajemmin tai kokonaisuudessaan. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, tullaan jatkotyössä rekisteröintimenettelyn sujuvoittamiseksi arvioimaan tarvetta myös muille muutoksille sekä voimassa olevien asetuksenantovaltuuksien mukaiselle alemman asteiselle sääntelylle.